

OMUL, COMPENDIU ÎNTRE ETERNITATE ȘI EFEMERITATE

Teodor Alin GRIGORAȘ

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dimitru Stăniloae”, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași

Abstract

The search for meanings of contemporary human is diametrically opposed to paradisiac experience of the forefathers. If, in the beginning, man has lived with the desire to return to the paradisiacal garden, living in the vicinity of Eden (Genesis 3, 24), today man has the eyes directed only toward the ground, and forgetting about his dichotomous composition, body and soul, but also the warning of the author of Ecclesiast, who tells us that only the soul is eternal and rest is vanity (12, 8). The first part of this study brings to the fore the theological arguments of human superiority in relation to the rest of creation, that it connects the two worlds, the spiritual and the material. In the second part is emphasized the redemptive work of Christ in the world, which enables our spiritual transfiguration and deification as a finality that we need to appropriate us through the participation with our whole being to the Eucharistic Supper.

Keywords: Creation, deification, transfiguration, Eucharist.

„Și a zis Dumnezeu: «Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră!» (...) Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie” (Facere 1, 26; 2, 7). Ultima operă și cea mai de seamă, coroana creației, omul, face legătura dintre lumea spirituală și cea materială, dar este și o sinteză a acestora.

Superioritatea omului față de celelalte creaturi se poate observa încă din actul creației. Prin sfatul lui Dumnezeu Treime înainte de crearea omului – lucru pe care nu îl regăsim în momentul creării celorlalte făpturi – și prin precizarea faptului că omul a fost creat după Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu, ni se relevă și că omul este cea mai sfântă lucrare de pe pământ, pusă de Creator mai presus de toate făpturile.

Sfântul Ioan Damaschin prezintă pe omul cel întâi zidit astfel: „Dumnezeu a făcut pe om inocent, drept, virtuos, lipsit de supărare, fără de grijă, luminat cu toată virtutea, încărcat cu toate bunătățile, ca o a doua lume, un microcosmos în macrocosmos, un alt înger închinător, compus, observatorul lumii văzute, inițiat în lumea spirituală, împăratul celor de pe pământ, condus de sus, pământesc și ceresc, vremelnic și nemuritor, văzut și spiritual, la mijloc între măreție și smerenie, același și duh și trup; duh, din pricina harului, iar trup din pricina mândriei; duh, ca să rămână și să laude pe Binefăcător, trup ca să sufere și prin suferință să-și amintească și să se instruiască când se mândrește cu măreția. Animal condus aici, adică în viața prezentă, dar mutat în altă parte, adică în veacul ce va să fie; iar termenul final al tainei este îndumnezeirea sa prin înclinația către Dumnezeu. Se îndumnezeiește prin participarea la iluminarea dumnezeiască și nu prin transformarea sa în ființa dumnezeiască”¹.

Omul, în viziunea Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae, este „o unitate a unor multiple și variate alternative, în nesfârșită înălțare a acestei calități”². Tot Părintele Profesor ne arată care sunt aceste multiple variate: „Omul este o persoană unitară și, în același timp, nespus de complexă; el apare ca unul ce e cu neputință de cuprins, dar, în același timp, își dă seama că e ținut într-un cadru din care nu poate ieși; el sporește prin cunoașterea de sine, dar și în cunoașterea că sinea sa este un mister niciodată epuizabil, însă un mister care nu stă de sine, ci este unit cu misterul, cu adevărat infinit”³. „Faptul că omul, ne spune Părintele Dumitru, e o existență unitară, dar complexă, ce înaintază în cunoștința de sine, dar rămâne, totuși, mereu un mister, se explică prin aceea că are, ca vârful cel mai înalt al ființei sale, mintea gânditoare și înțelegătoare, care înțelege mereu ceva, dar caută să înțeleagă și mai mult, înaintând în misterul unei lumini absolute, la al cărui capăt nu poate ajunge niciodată. Dar aceasta se explică și prin faptul că omul e trup unit cu suflet, unit cu lumea întreagă, care îl atrage la nesfârșit în ambianța lumii infinite a Absolutului

---

¹ Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, traducere, introducere și note de Pr. prof. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2005, p. 82.

² Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos, Lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, ediție îngrijită de Monica Dumitrescu, Editura Anastasia, București, 1993, p. 17.

³ *Ibidem*, pp. 17-18.

personal sau al lui Dumnezeu, în care înaintează și din a cărei lumină și taină se explică”⁴.

Învățătura Bisericii dreptmăritoare a mărturisit dintotdeauna alcătuirea dihotomică a omului, adică faptul că omul este alcătuit din trup material și suflet imaterial. Descrierea creării omului, pe care Moise o prezintă în primele capitole ale cărții Facerea, ne arată că Dumnezeu, voind a-l crea pe om, a făcut mai întâi trupul lui din pământ, adică din elemente primare care deja existau, dar l-a făcut într-un chip foarte deosebit, deoarece a fost nevoie de acțiunea nemijlocită a lui Dumnezeu, pe când pe toate celelalte făpturi le-a creat numai cu porunca sau cu cuvântul.

Sfântul Vasile cel Mare spune: „Originea omului este mai mare decât originea totului. Căci s-a zis, că Dumnezeu a luat țărână din pământ și l-a creat pe om (Facerea 2, 7). El crede vrednic de a crea trupul nostru cu mâna Sa proprie; nu a fost întrebuințat înger pentru creare, nu ne-a produs pământul singur prin sine, ca pe greieri, nu puterilor slujitoare le-a poruncit Dumnezeu să creeze, ci luând țărână din pământ, creează cu propria Sa mână (...). Acolo s-a zis că a creat, iar aici, și cum a creat: a luat țărână din pământ, a creat cu propriile sale mâini”⁵.

În învățătura creștină, sufletul este definit ca o substanță reală, vie, imaterială, și nemuritoare. Sfânta Scriptură vorbește despre toate aceste note esențiale ale lui. Realitatea sufletului este arătată de cartea Ecclesiastului: „Și ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat” (Eccl. 12, 7). Imaterialitatea lui este arătată de cele descrise în cartea Facerii, în momentul în care sufletul omului este insuflat de Dumnezeu (Facere 2, 7). Tot din Sfânta Scriptură cunoaștem că sufletul este rațional și liber. Raționalitatea lui o vedem din faptul că Dumnezeu îl responsabilizează pe Adam să denumească toate animalele, iar libertatea sufletului se arată în faptul că el își dă seama că a greșit, încalcând porunca ascultării de Dumnezeu, și îl mustră conștiința.

Sfântul Ioan Damaschin descrie astfel sufletul: „Sufletul este o substanță vie, simplă, necorporală, prin natura sa, invizibilă ochilor

---

⁴ *Ibidem*, p. 22.

⁵ Sfântul Vasile cel Mare, *Despre structura omului*, comentariul 2, n. 1, apud P.S. Silvestru Episcop de Canev, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, traducere de P.S. Silvestru Bălănescu, Episcopul Hușilor, Editura Credința Strămoșească, 2001, p. 149.

trupești, nemuritoare, rațională, spirituală, fără de formă; se servește de un corp organic și îi dă acestuia puterea de viață, de creștere, de simțire și de naștere. Nu are un spirit deosebit de el, ci spiritul său este partea cea mai curată a lui. Căci ceea ce este ochiul în trup, aceea este spiritul în suflet. Sufletul este liber, volițional, activ, schimbător, adică schimbător prin voință pentru că este zidit. Pe toate acestea le-a primit în chip natural, prin harul celui care l-a creat, Care l-a adus la existență”⁶.

Sfântul Irineu de Lyon ne spune că sufletul este guvernatorul trupului, însă această guvernare nu se produce decât într-o armonie deplină: „Pentru că trupul nu are o mai mare putere decât sufletul, chiar dacă e adevărat că trupul este zămislit, însuflețit, crescut și stăpânit de către suflet. Căci sufletul conduce și stăpânește trupul. Însă nici unul dintre ele nu își pierde puterile proprii. Ci atunci, când își împarte viața împreună cu trupul, nu este el însuși cauza încetării vieții. De asemenea, dacă comunică altora pe cele care țin de trup, nu-și pierde cunoașterea lor și nici amintirea a ceea ce a spus”⁷.

Origen, răspunzându-le celor care nu cred în existența sufletului, spune: „Dacă unii oameni sunt de părere că mintea sau inima (sufletul) ar fi doar ceva trupesc, atunci aș dori să-mi răspundă: pe ce cale ajung ele să-și însușească noțiuni și mărturii despre lucruri atât de deosebite de trup, atât de grele și de subtile? De unde le vine puterea de a ține minte, de unde vederea lucrurilor nevăzute și, în general, de unde are trupul puterea de a cunoaște lucrurile cele netrupești? În ce chip se poate dedica o ființă trupească cercetării științifice, căutând o explicație rațională a lucrurilor? Și cum e cu putință să audă și să înțeleagă învățături dumnezeiești, care sunt, după cum se știe, cu totul străine de trup?”⁸.

Înduhovnicirea omului

Locul unde omul a avut posibilitatea de a se înduhovnici și a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu a fost Raiul. Acesta a fost cadrul primordial al progresului spiritual al omului. Căderea părinților

⁶ Sfântul Ioan Dmaschin, *op. cit.*, pp. 83-84.

⁷ Sfântul Irineu de Lyon, *Contra ereziilor*, vol. I, traducere, introducere și note de Pr. dr. Dorin Octavian Picioruș, București, 2007, p. 329.

⁸ Origen, *Despre principii, Cartea I*, în col. PSB, vol. VIII, studiu introductiv, traducere și note de Pr. prof. Teodor Bodogae, EIBMBOR, București, 1982, p. 53.

noștri a adus consecințe nefaste asupra omului, acestuia fiindu-i greu să realizeze ceea ce mai înainte, putem spune, îi era o formalitate. Nostalgia lucrului comun cu Dumnezeu și a sălășluirii în grădina Lui îl apasă mereu pe om, această năzuință determinându-l să caute în lucrurile materiale acea liniște spirituală pe care i-o conferă grădina paradisiacă sau, mai bine zis, liniștea spirituală din prezența lui Dumnezeu în ajutorul lui.

Din referatul biblic al creației sesizăm că suntem din Dumnezeu, suntem făcuți după chipul Lui și chemați la asemănarea cu El (Facerea 3, 14). Istorisirea căderii în păcat a protopărinților noștri ne arată că subordonarea omului față de rău, servitutea lui față de diavol și față de sine, în sens negativ, nu-i este ființial acestuia. Păcatul este o intruziune în om și în lume, vine din afara acestora și de aceea putința de eliberare de el există. Adam și Eva au greșit prin neascultare față de porunca lui Dumnezeu, iar acest fapt a atras asupra lor o seamă de neajunsuri: au pierdut legătura cu Dumnezeu, apoi s-au rușinat și și-au dat seama că sunt goi. Conștientizarea goliciunii era de fapt limpezirea gândurilor lor asupra faptului că s-au făcut nevrednici în fața lui Dumnezeu. Această nevrednicie nu se reflectă doar pe plan trupesc, ci și sufletesc⁹.

Căderea omului în păcat coincide cu promisiunea izbăvirii: „Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul” (Facerea 3, 15). Vinovăția protopărinților nu a constat numai în neascultare, ci și în neîncredere față de Dumnezeu. Adam și Eva s-au încrezut mai mult în cel rău, decât în cele spuse de Dumnezeu. În ciuda încălcării poruncii, și în același timp, a desconsiderării iubirii divine, cel dintâi cuplu uman rămâne totuși în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, probată prin aceea că „deși vinovați de moarte, deși blestemați și alungați din Rai, Adam și Eva beneficiază de promisiunea solemnă a izbăvirii lor și a urmașilor. I se dădea astfel o speranță în biruința asupra răului și i se arăta că fiind creat de Dumnezeu trebuie să rămână cu El pentru veșnicie”¹⁰.

⁹ Pr. Adrian Dinu, *Orizontul Dubovnicesc al Persoanei Umane*, Editura Performantica, Iași, 2008, pp. 61-62.

¹⁰ P. Paul Marie de la Croix, Q.C.D., *L'Ancien Testament – source de la vie spirituelle*, Paris, 1952, pp. 24-25, apud Pr. Prof. dr. Petre Semen, *Introducere în teologia biblică a Vechiului Testament*, Editura Trinitas, Iași, 2008, p. 129.

Primul om, după cum observăm din Sfânta Scriptură, se hrănea cu „toată iarba ce face sămânță de pe toată fața pământului și tot pomul ce are rod cu sămânță în el” (Facerea 1, 29), dar după ce a păcătuit a trebuit să-și asume un destin terestru: „în sudoarea frunții...” își va duce viața (Facerea 3, 19). Dacă privim cu atenție în istoria omenirii așa cum este ea prezentată în Sfânta Scriptură, este ușor de văzut că ființa umană s-a îndepărtat singură de menirea sa, alegând în mod voit un drum pe care nu i-l trasase Dumnezeu, dar de la care el nu a vrut să se abată.

Dumnezeu a creat lumea cu tendința spre perfecționare sau desăvârșire, cu vocația de a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu, ca scop ultim al creației. La stadiul desăvârșirii sau îndumnezeirii lumea va ajunge prin transformare sau înnoire, printr-o trecere din starea temporală și relativă într-o stare absolută și veșnică¹¹.

În timpul vieții primilor oameni în rai nu exista nici boală, nici moarte, căci acestea erau străine de planul dumnezeiesc pentru om. Cartea Pildelor lui Solomon arată acest lucru în chip clar: „Căci Dumnezeu n-a făcut moartea, El a zidit toate lucrurile spre viață și fapturile lumii sunt izbăvitoare. Întru ele nu este sămânță de piere” (1, 13-14). Făcut după chipul lui Dumnezeu, omul era viu, sănătos și liber. Echilibrul dintre trup, suflet și rațiune era perfect, încât în structura omului nu se poate spune că există un amestec ființial al păcatului, ci că acesta este un accident, o boală și o suferință care pot fi tratate.

Pentru mulți oameni, singurul ideal valabil este acela de a fi bine hrănit, îmbrăcat și spălat, la acestea adăugându-se și alte aspecte ale vieții, care nu au nici cea mai mică legătură cu viața duhovnicească pe care omul trebuie să o inoculeze în cadrul său familial. Un simplu exercițiu de contemplație asupra vremurilor pe care le trăim ne pune în față trei caracteristici ce îl ghidează pe omul contemporan, involuntar sau nu: violență, erotism și profit. Comportamentul omului modern poate fi descoperit în tipul legii pe care el o urmează: legea duhului sau legea trupului.

Situarea specifică a omului în creație evidențiază și menirea sau misiunea lui, aceasta poate fi redefinită drept responsabilitate, ținând

---

¹¹ Pr. Prof. Mircea Chialda, *A doua Venire a Mântuitorului Iisus Hristos*, în G.B., anul XLII, nr. 6-8, p. 369.

cont de faptul că omul este singura existență rațională și responsabilă. Din această perspectivă, putem spune că menirea omului sau responsabilitatea sa are trei direcții care se intercondiționează: o direcție orientată spre Dumnezeu, una spre sine și spre semenii și alta spre natură.

Dacă toate celelalte fapte sensibile, făcute din pământ, tind numai către pământ, omul, din contra, fiind creat după suflet din însăși în-suflarea divină, e chemat să nu se mărginească cu cele pământești, ci neîncetat să se ridice și să tindă cu duhul către Însuși Dumnezeu, izvorul ființei și al vieții sale, căutând într-Însul ultimul scop al său și deplina satisfacere a tuturor înclinațiilor și speranțelor sale¹².

Desăvârșirea ocupă un loc important în viața creștină a celui ce crede în Mântuitorul Hristos, prin participarea la viața lui divino-umană, conform îndemnului Său: „Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este” (Matei 5, 48). Dar la această stare de desăvârșire omul credincios nu poate ajunge decât prin îndelungate eforturi duhovnicești susținute de lucrarea nemijlocită a harului dumnezeiesc. Sfinții Părinți, conduși în primul rând de experiența personală, ne-au lăsat în operele lor adevărate tezaure de spiritualitate ortodoxă, în care ne arată cum se poate ajunge la ținta finală, Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, spre Care sunt îndreptate privirile și strădaniile ascetice ale tuturor celor ce cred în El. De aceea, desăvârșirea înțeleasă ca mântuire sau îndumnezeire este „o eliberare din robia păcatului și a morții și împreună viețuire în Hristos și cu Hristos, prin lucrarea Duhului Sfânt în noi, este de fapt sensul vieții creștinului din toate timpurile”¹³.

Această temă, a îndumnezeirii omului credincios, problema centrală pentru creștinul tuturor timpurilor, a fost dezbătută de toți Sfinții Părinți ai Bisericii, care au căutat felurite căi și trepte de ajungere la unirea tainică cu Dumnezeu Cel în Treime și participarea la misterul Sfintei Treimi și prin experiențe duhovnicești personale.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că mântuirea trebuie să fie scopul nostru zilnic, dar și că aceasta este o strădanie a lui Dumnezeu, adică cu cât ne dorim noi să ne mântuim și să ne izbăvim

¹² P.S. Silvestru, Episcop de Canev, *op. cit.*, p. 212.

¹³ Drd. Gheorghe Sima, *Îndumnezeirea omului după învățătura Sfântului Atanasie cel Mare*, în „Studii Teologice”, anul XLII (1990), nr. 4, p. 14.

de păcate, cu atât mai mult vrea Dumnezeu să ne mântuiască: „Nu dorim noi atât să ne scăpăm de păcate, nu ne dorim noi atât mântuirea, cât se silește și se grăbește să ne scape de păcate și să ne mântuiască”¹⁴. Tot Sfântul Părinte spune că „la nimic nu ține Dumnezeu atât de mult ca la mântuirea omului. Dumnezeu ne-a creat pe noi, nu ca să ne piardă, nici ca să ne trimită în iad, ci ca să ne mântuiască, ca să ne scape de înșelăciune și să ne dăruiască desfătarea împărăției. Nouă ne-a pregătit această împărăție nu după ce ne-a făcut pe noi, ci înainte de întemeierea lumii, după cum Însuși spune: «Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii» (Matei 25, 34). Vezi cât de iubitor de oameni este Dumnezeu, că înainte de facerea lumii, înainte de a aduce pe lume pe om, i-a pregătit omului mii și mii de bunătăți, ca să ne arate câtă purtare de grijă are de neamul nostru și că vrea ca toți să ne mântuim”¹⁵.

Sfântul Atanasie cel Mare pune un accent deosebit pe întruparea Cuvântului, ca o condiție a biruinței asupra morții și a dăruirii nestricăciunii, ca refacere a omului zidit după chipul lui Dumnezeu și dar al cunoștinței mai presus de fire. Sfântul Atanasie ne întreabă: „De cine era nevoie pentru readucerea acestui har, dacă nu de Cuvântul lui Dumnezeu, Care a făcut la început toate, din cele ce nu sunt? Căci era propriu Lui să aducă iarăși pe cel stricăcios la nestricăciune și să împlinească pentru toți ceea ce se cuvenea în fața tatălui. Căci fiind Cuvântul Tatălui și fiind mai presus de toate, era firesc că numai El avea puterea să creeze din nou toate și să pătimească pentru toți și să fie pentru toți sol vrednic pe lângă Tatăl”¹⁶.

Panayotis Nellas subliniază importanța activității pământești a Mântuitorului în vederea mântuirii și desăvârșirii omului. El spune că „prin viața Sa sfântă, prin activitatea Sa iubitoare de oameni și minunile Sale mai presus de fire, Dumnezeu-Omul Iisus revelează lumii pe Dumnezeu (...) prin Patimile, rănile și jertfa de pe Cruce

---

¹⁴ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXIV, 8, în col. PSB, vol. XXI, traducere, introducere, indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1987, p. 300.

¹⁵ Idem, *Omilii la Facere*, III, 4, pp. 51-52.

¹⁶ Sfântul Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, în col. PSB, vol. XV, traducere, introducere și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1987, p. 98.

a fericitului trup al Domnului sunt zdrobite păcatul și puterea pe care o are diavolul asupra omului, natura umană este eliberată de vrăjmășia față de Dumnezeu și aservirea ei diavolului (...) prin Învierea fericitului trup al Domnului, natura umană este eliberată de asertivitatea ei stricăciunii și morții”¹⁷.

Îndumnezeirea omului în Hristos constă în atingerea obiectivului trasat de la creație: asemănarea cu Dumnezeu. Mijloacele prin care cel care crede în Hristos poate ajunge la îndumnezeirea sau la viața în Hristos sunt diverse, căci și darurile Sfântului Duh sunt felurite. *Viața Cuviosului Antonie*, scrisă de către Sfântul Atanasie cel Mare, ne prezintă mijloacele prin care omul poate ajunge pe culmile desăvârșirii creștine. Astfel ni se vorbește despre stăruința în lucrarea binelui, despre frica și teama de Dumnezeu și de Judecata Sa; patimile să nu ne stăpânească trupul, ci noi să stăpânim trupul prin post, priveghere, rugăciune, blândețe, liniște, ne iubire de arginți, ne iubire de slavă deșartă, prin smerită cugetare, iubire de săraci și prin milostenie. Viața noastră trebuie să fie ghidată de poruncile celor două Testamente, ținta noastră fiind Iisus Hristos, după cum ne spune și Sfântul Apostol Pavel: „Spre țintă alerg, spre cununa chemării de sus a lui Iisus Hristos” (Filipeni 3, 14).

Prin întreaga Sa viață pământească, Fiul lui Dumnezeu ne-a arătat importanța realizării desăvârșirii și îndumnezeirii. Luându-L ca pildă vrednică de urmat, Sfântul Atanasie spunea că „Însuși Cel netrupesc era în trup și pătimea. Iar trupul avea în sine pe Cuvântul nepătimitor, desființând neputințele trupului. Și a împlinit-o aceasta și S-a făcut așa, ca primind El însuși ale noastre și aducându-se jertfă, să le desființeze, și de aici înainte, noi îmbrăcându-ne în ale Sale, să facă Apostolul să zică: «Se cade ca acest stricăcios să se îmbrace în nesticăciune și muritorul acesta să se îmbrace întru nemurire» (I Corinteni, 15, 53)”¹⁸.

Sfântul Grigore de Nyssa ne spune că mântuirea este, în primul rând, un dar de la Dumnezeu, dar după care trebuie să umblăm neîncetat: „O iubire mai mare ca aceasta nu se poate cugeta, ca să dai sufletul Tău schimb pentru mântuirea mea. Arată-mi unde-Ți

¹⁷ Panayotis Nellas, *Omul – animal îndumnezeit*, studiu introductiv și traducere de Diac. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Sibiu, 1994, pp. 78-79.

¹⁸ Idem, *Către Epictet, Episcopul Corintului*, în col. PSB, vol. XVI, traducere, introducere și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1988, p. 173.

paști turma, ca aflând pășunea mântuitoare, să mănânc hrana cerească, fiindcă cel ce nu o mănâncă nu poate să intre în viața cerească. Și alergând la Tine, Izvorul, să sorb din băutura dumnezeiască, pe care Tu o izvorăști celor ce însetează, căci ea se face izvor de apă săltaătoare, celui ce o gustă, spre viața de veci¹⁹.

Actul mântuirii este unul teandric. Omul trebuie să participe la mântuirea sa. Dumnezeu este doar începutul și sfârșitul mântuirii noastre, noi fiind datori a lucra prin credință și fapte bune „partea cea de mijloc”. Acest lucru este arătat vădit de Mântuitorul Hristos, când spune: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Matei 7, 21). Lucru acesta este subliniat și de ucenicii Domnului. Sfântul Apostol Iacov zice: „Așa și cu credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăși. Tu ai credință, iar eu am fapte; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta, din faptele mele, credința mea” (Iacov 2, 17-18). Sfântul Chiril al Alexandriei reliefează acest lucru, spunând: „Doar spunând cineva că iubește pe Dumnezeu, nu va și dobândi slava iubirii adevărate, deoarece nu în cuvânt stă puterea virtuții, nici nu ia chip prin cuvinte goale frumusețea evlaviei față de Dumnezeu, ci aceea se cunoaște din fapte bune și dintr-o gândire ascultătoare. Și cel mai bine arată iubirea față de Dumnezeu și virtutea vie și adevărată păzire a poruncilor. Această iubire nu e arătată numai ca o umbră, prin cuvintele limbii, ci luminează, precum am spus, prin culorile strălucitoare ale faptelor văzute²⁰”.

În încheiere aș vrea să redau îndemnul unui părinte de enorie, contemporan, îndemn ce a fost rostit în cadrul unui necrolog. Acest îndemn se referă la modul cum fiecare creștin trebuie să se pregătească pentru inevitabilul sfârșit pământesc al omului: „Să luam aminte la faptele noastre, deoarece așa cum trăim, așa și murim, și cum murim, așa trăim”. Deci să trăim frumos și bineplăcut lui Dumnezeu ca să murim în pace, iar murind împăcați cu Dumnezeu să trăim în comuniune cu El și cu cei bineplăcuți ai Săi, în Împărăția cea veșnică.

---

¹⁹ Sfântul Grigore de Nyssa, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, „Omilia a II-a”, în col. PSB, vol. XXIX, traducere și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae și indice de Pr. Ioan Buga, EIBMBOR, București, 1982, p. 140.

²⁰ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, în col. PSB, vol. XLI, traducere, introducere și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 2000, p. 608.